

Про горобців

✍ **Іванна Тищук і Олена Войтюк**, студентки Національного університету біоресурсів і природокористування України

Горобці – постійні співмешканці людини. У людських поселеннях вони завжди знаходять корм та необхідні умови для комфортного гніздування. Гнізда горобці влаштовують під дахами будинків та на деревах, у норах, дуплах, шпаківнях, а іноді у стінках гнізд великих птахів (лелек, орлів) тощо. Гніздо має неохайний вигляд – воно споруджене з різного рослинного мотлоху. Живляться горобці переважно рослинними кормами, а навесні – комахами. Харчуючись у полях та садах, вони завдають неабиякої шкоди, особливо там, де їх багато. Також, ці птахи є переносниками деяких паразитів та захворювань свійських птахів. Але, попри всі негаразди, людина звикла до своїх співмешканців і рідко вдається до боротьби з ними. Далеко не всі люди знають, що в оселях живуть два види горобців, які добре відрізняються один від одного.

Горобець (*Passer*) – один з найпоширеніших птахів як в Україні, так і на Землі. У нас найчастіше зустрічаються два види. Це горобець польовий та горобець хатний. Ці птахи живуть усюди: від великих міст до маленьких селищ, щоправда за однієї умови – лише там, де є людське житло. Тому ця пташка – наш постійний сусід.

Охарактеризуємо спочатку польового горобця, якого за рішенням Українського товариства охорони птахів було визнано птахом 2010 року.

Горобець польовий (*Passer montanus*) дуже маленький птах,

маса якого лише 20–25 г, а довжина 14–15 см, розмах крил у нього становить 20–22 см. Верх голови покритий коричневою "шапкою", а ділянка щік та грудей – чорними плямами. Тулуб вкритий сірим пір'ячком, крила – чорно-сірим, з коричневими смужками. Невеличких хвіст довжиною 5–8 см.

Зустрічається ця невелика пташка майже по всій території Європи, а також на значній частині в Азії.

Веде як осілий, так і кочовий спосіб життя. Завжди тримається зграї. Щодо їжі, то польовий горобець невибагливий: живиться насінням та плодами рослин, весною – комахами.

Для облаштування гнізда польовий горобець використовує суху та зелену траву, найбільше любить полин, рослинний пух, пір'я. За необхідності горобець вміло сплете з травинок округле гніздечко, адже він є найближчим родичем африканського ткачика. Такі кубельця добре помітні восени, особливо в заростях дикого

Горобець хатний, або домашній (*Passer domesticus*)

винограду та посеред гілок дерев. Починають гніздитися у середині квітня – на початку травня. У кладці буває до 7 яєць. Батьки насиджують яйця почергово, до появи першого пташеняти проходить 10-14 діб.

Горобець хатній, або домовий (*Passer domesticus*). Найвідоміший птах, який живе поруч з людиною. Звідси й його назва "хатній". За зовнішнім виглядом та способом життя він мало чим відрізняється від польового. Довжина його сягає 16 см, маса – 22-25 г. Проте на відміну від польового горобця, у якого "шапочка" коричнева, у хатнього горобця вона сірого кольору. За іншими зовнішніми ознаками вони майже однакові.

Самець відрізняється від самки наявністю великої чорної плями, що охоплює підборіддя, горло, воло, і верхню частину грудей, а також темно-сірим верхом голови. У самки голова і горло сірі, а над оком знаходиться бліда сіро-жовта смуга.

До початку XXI століття загальноєвропейська популяція хатнього горобця значно скоротилась, а в низці країн цей вид знаходиться на межі зникнення.

Прикро згадувати про події, які відбулись у Китаї у минулому столітті і призвели до знищення горобців у цій країні у ті часи. Так, 12 лютого 1958 року китайський лідер Мао Цзедун підписав історичний указ про знищення в країні всіх щурів, мух, комарів і горобців. Ідея запуску масштабної кампанії, що стала частиною політичної програми "Великий стрибок" народилася 18 лютого 1957 року на з'їзді Комуністичної партії Китаю. Її ініціатором виступив, як не дивно, біолог Чжоу Цзянь, який був на той час заступником міністра освіти країни. Він був переконаний, що масове знищення горобців і щурів призведе до розквіту сільського господарства Китаю. Мовляв, що китайці ніяк не можуть побороти голод тому, що їх "об'їдають на полях ненажерли-

ві горобці". Задум полягав у знищенні чотирьох "шкідників": щурів, мух, комарів і горобців. Вели активну пропаганду, переконуючи китайців, що горобці масово поїдають зерна врожаю, приносячи національному господарству величезні збитки. І, незабаром, по всій країні китайці з гаслом "Хай живе великий Мао" кинулися знищувати позначених в указі свого лідера дрібних представників фауни.

З мухами, комарами і щурами відразу не зладилось. Щури пристосовані для виживання в будь-яких умовах (аж до ядерного вибуху), ніяк не хотіли залишати зайняту ними територію. Мухи і комарі начебто і не помітили оголошеної їм війни. Найбільшому знищенню піддалися горобці.

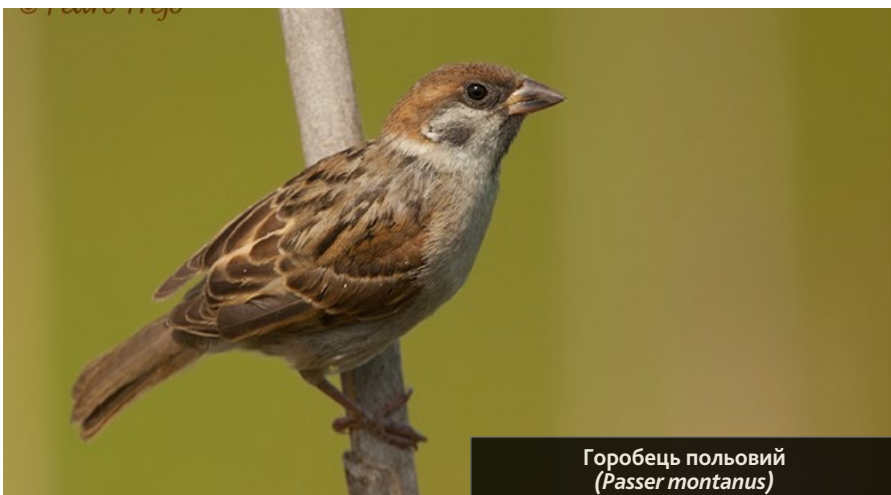
Спочатку птахів пробували цькувати і відловлювати сільцями. Але такі методи виявилися малоефективними. Тоді птахів вирішили "заморити". Побачивши птахів, будь-який китаєць намагався їх лякати, змушуючи якомога довше перебувати в повітрі.

Люди похилого віку, школярі, діти, чоловіки, жінки зранку до ночі розмахували ганчірками, стукали в каструлі, кричали, свистіли, змушуючи збожеволілих птахів пурхати від одного китайця до іншого. Метод виявився дієвим. Горобці не могли перебувати в повітрі довше 15 хвилин, виснажені, вони падали на землю, після чого їх добивали і складали у величезні купи.

У процесі цієї кампанії лише за три дні в Пекіні та Шанхаї було знищено 900 тис. горобців. А до грудня 1960 року цифра зросла майже до двох мільярдів.

Рік потому врожаї стали вищими. Але наслідки не заставили чекати горобиної відсутності – гусені та сарана зжирали все, що посходило. Раніше такого не траплялось, бо горобці цими шкідниками харчувалися. У результаті нашестя сарани врожаї зменшилися настільки, що в країні настав голод. Після цього до Китаю стали завозити живих горобців з Радянського Союзу і Канади.

Наостанок потрібно зауважити, що горобці, як і будь-який інший вид птахів, приносять довікля, й людині зокрема, величезну користь, знищуючи шкідливих комах. Давайте берегти наших птахів! ■

Горобець польовий
(*Passer montanus*)